

Viimeinen tapaaminen

Timo Kuronen

© Timo Kuronen

Julkaisematon käsikirjoitus
Espoo 2018

Maanantai

Oli sateinen lokakuun ilta, kun ovikello soi. Ensin ajattelin, että en mene lainkaan avaamaan. Sitten mieleeni kuitenkin tuli, että se saattaisi olla tyttäreni poika, joka opiskeluaikanaan oli asunut luonani. Ehkä hän oli yösjän tarpeessa.

Avasin käytävään menevän oven. Siellä seisoi märissä vaatteissaan minulle aivan tuntematon vanha mies. Hän ojensi vapisevalla kädellään avainnippua ja sanoi epävarmalla äänellä:

– En jostain syystä saanut ovea auki...

Tunsin tulijan heti äänestä. Hän oli... mies... entinen aviomieheni, jonka kanssa olimme eronneet jo yli 50 vuotta sitten. Olimme tavanneet hyvin harvoin ja viimeksi kuluneiden vuosien aikana emme lainkaan. Jotain täytyi olla pahasti vialla.

– Tulehan nyt sisään, katsotaan niitä avaimia myöhemmin.

Autoin märät vaatteet hänen päältään ja sanoin:

– Pistän kylpyveden valumaan. Sinä olet läpimärkä ja kylmissäsi. Sinun täytyy mennä ammeeseen lämpiämään muutoin sairastut pahimman kerran.

Mies katseli kummissaan vaatenaulakkoa, jossa ei ollut hänen vaatteitaan eikä yksiäkään hänelle sopivia kenkiä.

– Mitäs sinä olet tehnyt, missä minun vaatteeni ovat...

– Mene nyt vaan kylpyyn, katsotaan sitten...

Kun mies oli mennyt kylpyyn, varmistin muutaman kerran, että hän ei vaan hukkuisi saman tien. Saattaisi vaikka pyörtyä. Viimeisellä kerralla mies vähän tuhahti, että kyllä hän täällä pärjää, on niin mukava olla lämpimässä vedessä.

Soitin saman tien tyttarellemme, joka onneksi vastasi heti.

– Isäsi on tullut tänne hetki sitten. Hän oli tulevinaan kotiinsa ja ihmetteli kun avain ei sopinut lukkoon. Vaikuttaa, että hän on menettänyt muistinsa.

– Voi hyvä luoja, mitäs nyt tehdään? Pitäisikö minun tulla sinne heti? Onko hän satuttanut itsensä?

– Älä tule vielä tänä iltana. Ei se vaikuta siltä, että hän olisi loukkaantunut. Ihan hyvin hän näytti kävelevän, pääsi ammeeseen kunnolla ja näytti istuvan siellä tyytyväisenä.

Sitten keskustelimme siitä, mitä seuraavana päivänä pitäisi tehdä. Tytär sanoi:

– Menen heti aamulla isän asunnolle, kerään Ikean kassiin vaatteita ja kenkiä. Otan lisäksi mukaan isän kaikki lääkkeet ja pankkiasioiden hoitamiseen tarvittavat tiedot.

– Mutta miten sinä pääset? yritin sanoa.

– Minulla on avain ja tiedän tarkkaan kaikki asiat, sillä tällaisen tilanteen varalta on harjoiteltu useita kertoja. Isällä on myös hätävarana käteistä rahaa, jos hän sattuisi joutumaan sellaiseen tilanteeseen, jossa käteistä tarvitaan.

Olin vähän ihmeissäni mutta hyvin tyytyväinen. Ilman tyttären apua en näistä asioista olisi mitenkään omin toimin selvinnyt. Lopetimme puhelun siihen.

Mutta mistäs nyt kuivat vaatteet yöksi? ajattelin. Onneksi muistin että tyttären pojalta oli jäänyt vaatehuoneeseen laatikollinen alusvaatteita ja muuta varustusta. Olin

peessyt vaatteet vastaisen varalta. Ne saisivat kelvata yhdeksi yöksi.

– Joko kohta tulet pois? Keitän meille teetä ja laitan muutaman lämpimän voileivän.

Mies hiukan ihmetteli hänelle antamiani yövaatteita ja aivan outoa aamutakkia. Hän oli ammeessa lämminnyt kunnolla ja oli siitä hyvillään. Hän oli ilmiselvästi lopen uupunut. Yö menisi varmasti ilman enempää vaikeuksia.

Olin pedannut vuoteen tyttäremme entiseen huoneeseen, joka sijaitsi aivan keittiön vieressä. Mies näytti vähän ihmettelevän, kun ei päässyt omaan sänkyynsä mutta ei vastustellut yhtään. Hän kävi nukkumaan ja nukahtikin onneksi heti.

Istuin pitkään keittiössä ja yritin miettiä seuraavan päivän asioita. En oikein keksinyt mitään järjellistä ja päätin lopulta, että jokainen päivä hoitaa omat murheensa. Sitäpaitsi tytär tulisi heti aamulla.

Tiistai

Kun tytär seuraavana aamuna raahasi Ikean kassin sisälle, mies oli vielä nukkumassa. Laitoin kahvin tulemaan ja istuimme keittiön pöydän ääreen. Vaikka keskustelimme hiljaisella äänellä, mies heräsi pian ja tuli keittiöön.

– Ai, sinulla onkin vieraita. Minun pitäisi varmaan ensin pukeutua.

– Hei isi, toin sinulle parranajovehkeet, lääkkeitä ja vähän vaatteita. Voit panna omat vaatteet päällesi. Olet varmaankin jo vähän ihmetellyt.

Mies katsoi perin pohjin hämmästyneenä tytärtämme, joka oli jo kuusissakymmenissä. Ehkä hänen mielestään tyttäreemme olisi pitänyt olla vielä kouluikäinen.

– Mites sinä... En minä lainkaan... yritti mies aloittaa.

– Käy nyt vain ensin pesulla ja laita vaatteet päällesi. Keitän sinulle puuroa, jotta saat otettua lääkkeesi. Tule sitten tänne keittiöön, jotta saamme vähän jutella, sanoi tytär rauhallisesti ja päättäväisesti.

Ehkä tyttären ääni kuulosti jollakin tavalla tutulta. Ehkä jokin miehen sisällä tunsu äänen, vaikka aivot eivät sitä pystyneet tunnistamaan.

– Mitenkähän me tästä selvitään, sanoin huolestuneena tyttärelleni. – Minulla ei ole päässäni yhtään järkevää ajatusta. Voi, voi sentään.

– Älä huoli äiti, kyllä tämä asia jollakin tavalla selviää.

Mies viiپی pesulla aika kauan. Ehkä hän yritti epätoivoisesti ratkaista tyttärensä ikään ja ulkomuotoon liittyvää ylitsepääsemättömän tuntuista ongelmaa. Tai ehkä hänen ajattelunsa liikkui meille muille täysin tuntemattomilla raiteilla.

Lopulta mies tuli keittiöön siistinä ja hänelle ilmeisesikin tuttuihin kotivaatteisiin pukeutuneena.

– Tässä on puuroa ja löysin äidin jääkaapista vähän hilloa. Käy nyt syömään. Tässä ovat aamulääkkeesi. Eilisen illan lääkkeet taisivat jäädä ottamatta. Kaadan sinulle vähän mehua, jotta saat lääkkeet otetuksi.

– Tytär paimensi isäänsä kuin pientä lasta, mutta yllättävän menestyksellisesti. Miehellä oli jo varmaankin nälkä, sillä illalla hän ei ollut jaksanut syödä kuin yhden leipäpalasen vaikka hän oli ehkä ollut syömättä suurimman osan päivästä.

Annoimme miehen syödä kaikessa rauhassa ja ottaa lääkkeensä. Jokin mieleen pinttynyt vanha rutiini auttoi lääkkeiden syömisessä. Vaikka muisti oli mennyt, keho jollakin tavalla tiesi ja muisti, miten piti toimia ja mitä varten lääkkeet piti ottaa.

Joimme yhdessä kahvia. Onneksi olin aivan äskettäin leiponut korvapuusteja, joita tytär lämmitti mikrossa ja ne maistuivatkin meille kaikille. Vaihdoin tyttärentä kanssa muutaman tavanomaisen kommentin edeltävän viikonvaihteen tapahtumista. Mies istui koko ajan hiljaa ja katseleli mielteliäänä meitä kahta.

– Isi kulta, sanoi tyttäreemme, meidän täytyy nyt vähän keskustella. Ota aivan rauhallisesti kaikki mitä sanon. Sinulla ei ole nyt mitään hätää eikä meillä kellään ole kiire mihinkään. Se mitä kohta sanon saattaa vaikuttaa sinusta eriskummalliselta.

Mies katsoi tyttärtämme vakavana ja selvästikin alkoi keskittyä kuuntelemaan ja ajattelemaan.

– Isi, sinulta on kadonnut osa muistista. Sinä vaikutat olevan aivan hyvässä kunnossa, mutta sinun muistisi ei toimi niin kuin pitäisi. Älä hätäänny, minä selitän sinulle tarkemmin. Kaikki tärkeät asiat ovat hoidossa.

– Muisti mennyt... Ymmärrän kyllä mitä se tarkoittaa mutta en mitenkään osaa yhdistää sitä...

– Isä kuule, selvitetään tätä asiaa nyt hitaasti ja aivan rauhallisesti. Tehdäänkö näin? Minulla on tässä tämän päivän lehti. Ajatellaan niin, että tämä lehden pitkä sivu on aikajana. Sinä olet syntynyt täällä vasemmassa reunassa, minä parikymmentä senttiä siitä oikealle ja me olemme tällä aikajanalla nyt tällä hetkellä lähellä tämän aikajan oikeaa päätä.

– Sinä varmasti pystyt seuraamaan tätä ajatusta, sillä sinä opiskelit nuorena matematiikkaa ja tärkeimmät perusasiat ovat varmasti jääneet lähtemättömästi mieleesi, jatkoi tytär.

Mies katseli lehden reunaa ja jonkin aikaa mietittyään totesi hiukan apeasti:

– Tuo havainnollistus on hyvä ja ymmärrän hyvin mitä sinä ajat takaa. Kun meidän elämämme nykyhetki on tuon janan oikeassa reunassa se tarkoittaa sitä, että teidän kummankin muistin nyt-hetki on samassa kohdassa.

– Minun muistini nyt-hetki on kuitenkin jossain sinun syntymän ja teidän nyt-hetken välissä, mutta missä kohtaa se tarkemmin ottaen on, sitä en pysty nyt hahmottamaan.

– Juuri niin, sanoi tyttäremme ilahtuen. – Nyt meillä kaikilla on yhteinen käsitys tästä tilanteesta. Ja se on todella hyvä asia. Se, että missä kohtaa sinun muistisi nyt-hetki tarkalleen ottaen on, ei ole tällä hetkellä hirveän tärkeä asia. Paljon oleellisempaa on, että sinä ymmärrät tilanteen. On varmaankin paljon asioita, joita viime vuosien, ehkä jopa vuosikymmenien aikana on tapahtunut

mutta joita sinä et tällä hetkellä kykene muistamaan.

Istuimme kaikki pitkän aikaa hiljaa. Mies mietti tilan-
netta ja yritti varmaankin sijoittaa itsensä jollakin keino-
lla sanomalehden reunan edustamalle aikajanalle. Lopulta
hän sanoi:

– Kuulehan, miten vanha minä tällä hetkellä olen? En
pysty sitä nyt mitenkään muistamaan.

– Sinä täytit keväällä 83 vuotta. Sinä olet vielä mies
parhaassa iässään, sanoi tytär hymyillen. Hän jätti kuiten-
kin viisaasti sanomatta, että miehen isä oli kuollut vuosi-
tuhannen alussa juuri saman ikäisenä.

– Jumalauta, sehän selittääkin paljon, mies innostui
kuulemastaan. – Kun tuolla kylpyhuoneessa aloin ajaa
partaa, näin kummallisen hahmon peilissä. Piti oikein
panna silmälasit päähän. Tutkin sitä kuvaa huolella, siinä
oli vanhan miehen kasvot. Piti ihan puristaa itseä poskes-
ta — kyllä siinä olivat minun kasvoni. Se oli merkillinen
kokemus, ja sitten hän jatkoi:

– Siellä tuli itse asiassa mieleen, kun meillä kotona oli
useinkin kissanpentu. Kun sen eteen panee lattialle peilin,
se leikkii ensin vähän aikaa peilikuvansa kanssa mutta sit-
ten kun se yrittää tarttua käpälällään leikkikumppaninsa
hännästä ja kiertää peilin taa, kumppani yllättäen kato-
aa. Minäkin melkein yritin katsoa peilin taa, jotta näkisin,
onko kuvassa näkyvä vanha mies tullut minun ja peiliku-
vani väliin. Se oli kyllä hassu tunne.

Tyttäremme kuunteli liikuttuneena isänsä puhetta ja
terävää tilanteen analyysiä. Vaikka muisti oli mennyt,
järki oli vielä tallella.

– Tuota... Mites vanha sinä sitten olet? kysyi mies
tyttäreltämme.

– Täytin toukokuussa 60 vuotta. Sinähän et ollut
juhlista mukana, kun et osallistu niihin koskaan. Syn-
tymäpäiväkakkua toin sinulle seuraavana päivänä.

– No sitten sinä et ilmeisestikään ole enää koulussa! arveli mies hiukan hymyillen.

– Enpä ole enää. Tosin opetan aika-ajoin yliopistossa.

– Yliopistossa...

– Nii'in! Väittelin tohtoriksi nelikyppisenä ja olen pitänyt enemmän tai vähemmän säännöllisesti yhteyttä Helsingin yliopistoon. Itse asiassa sinäkin olet väitellyt tohtoriksi muutama vuosikymmen sitten. Et ehkä muista sitä tällä hetkellä.

– No johan on ihme! Ollaanpas me oppinutta porukkaa! Mies oli aivan ihmeissään.

Siinä oli hänelle paljon ajattelemista. Että tytär on tohtori ja opettaa yliopistossa. Eipä kummempaa olisi voinut tapahtua.

Mies istui hiljaa ajatuksiinsa vaipuneena.

Enempää emme sen istunnon aikana muistin ongelmia käsitelleet. Juttelimme niitä näitä arkisista asioista. Puhuimme myös syksyn sienisadosta. Mies oli nuorempana ollut innokas sienestäjä. Lokakuun loppu oli ollut kylmää ja sateista. Se ei houkutellut enää menemään metsään.

Aamiainen ja vaikeita asioita koskenut keskustelu olivat väsyttäneet miehen. Hän ei oikein enää kyennyt pysymään mukana. Pian hän sanoikin olevansa vähän väsynyt, nousi ylös, kävi vessassa ja vetäytyi pieneen huoneeseen levolle.

Siirryimme tyttären kanssa olohuoneeseen pohtimaan tilanteeseen liittyviä käytännön ongelmia.

Mies vaikutti fyysisesti hyväkuntoiselta vaikka väsyikin helposti. Sen vuoksi päätimme, että emme ainakaan tänään veisi häntä lääkäriin.

Toistaiseksi hän voisi oleskella luonani. Jos tilanne pahenisi, asiaa harkittaisiin uudelleen. Omaan asuntoonsa häntä ei missään tapauksessa voisi viedä.

Miehella oli tyttären kertoman mukaan pitkäaikainen naisystävä, josta ei juuri nyt tiedetty mitään. Mies oli ilmeisesti edellisenä päivänä hukannut puhelimensa. Tytär sanoi, että hän menisi nyt kotiin ja alkaisi soitella. Edellisenä iltana ei olisi ollut järkevää soittaa, sillä naisystäväkin oli jo iäkäs. Olisi vain hätäantynyt suotta.

Lisäksi tytär muisti, että hänellä on kuoroajoilta vanha ystävä, joka on neurologi. Tytär soittaisi hänelle ja kyselisi vähän ohjeita.

Näin sovittiin. Tytär palaisi seuraavana päivänä heti aamulla.

Keskiviikko

Kun tytär tuli seuraavana aamuna, mies oli vielä nukku-
massa aivan samalla tavalla kuin edellisenäkin aamuna.
Olin liikkunut asunnossa hiljaa ja kattanut aamukahvin
olohuoneeseen. Näin voisimme puhella rauhassa miestä
herättämättä.

– Soitin eilen lääkärille, tytär sanoi ja jatkoi: – Äkilli-
nen muistinmenetys tulee tavallisimmin päähän osuneesta
kovasta kolhusta, verisuonen katkeamisesta, pään sisäises-
tä verenvuodosta tai traumasta. Itse asiassa minä uskon
tietäväni, mistä isän muistinmenetys johtuu.

– Se selvisi, kun eilen soittelin eri tahoille. Yritin ni-
mittäin ensin soittaa isän naisystävälle, mutta lukuisista
yrityksistä huolimatta hän ei vastannut.

– Sitten soitin naisystävän pikkusiskolle, jonka pu-
helinnumeron olin joskus saanut isältä. Ja sieltä kuu-
lin, mitä oli todella tapahtunut, sanoi tytär järkyttyneen
näköisenä.

– Isän naisystävä oli viety sairaskohtauksen takia Jor-
viin nyt viime sunnuntaina. Isä ja naisystävän sisar oli
hälytetty paikalle maanantaiaamuna. Siellä naisystävä oli
kuollut ennen puoltapäivää. Isä oli ollut aivan tyrmisty-
nyt. Hän oli aina ollut ehdottoman varma, että nimen-
omaan hän kuolee ensimmäisenä.

– Isä oli lähtenyt potilashuoneesta melkein heti ja vas-
ta myöhemmin oli selvinnyt, että hän oli jättänyt lauk-

kunsa ja päällysvaatteensa sairaalaan. Naisystävän sisar oli ollut niin sekaisin, että hän ei ollut osannut ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin isän osalta.

Katsoimme toisiamme pitkään ja suruissamme. Minä en ollut tuntenut naisystävää lainkaan, saattaa olla, että yhden kerran olin hänet pikaisesti tavannut. Miehen kannalta tilanne oli kuitenkin lohduton. Sanoinkin sen takia tyttärelle:

– Se siis tapahtui samana päivänä, jolloin isäsi tuli tänne... Meidän ei varmaankaan kannata kertoa tästä asiasta isällesi mitään. Se vain murtaisi hänet lopullisesti. Sinä voit kertoa siitä myöhemmin, jos sopiva tilanne tulee. Voihan olla, että isäsi ei enää koskaan tule muistamaan ystävänsä olemassaoloa.

– Se on varmasti ihan hyvä ratkaisu, sanoi tyttäreni, ja jatkoi jonkin aikaa mietittyään:

– Nämä muutkin muistin katoamisen mahdolliset syyt kannattaa kuitenkin... aivan kaiken varalta jollakin tavalla selvittää.

– Verisuonen katkeaminen aivoissa on näistä kaikkein epätodennäköisin. Sehän nimittäin aiheuttaisi välittömästi ongelmia tasapainon ja liikkumisen kanssa. Se ei siten voi olla syynä, sillä isähän liikkuu aivan normaalisti sillä tavoin hiukan varovaisesti niin kuin hän on liikkunut jo ainakin pari viimeisintä vuosikymmentä. Sitten tytär jatkoi:

– Isää pitäisi silti hiukan tutkia, jotta näkisimme, onko hän lyönyt pänsä johonkin. Jos päässä näkyy jotain ruhjeita tai haavoja, isä pitäisi viedä tutkittavaksi. Lisäksi täytyy tarkistaa hänen viimeisimpien verikokeittensa tulokset. Hänhän käyttää verenohennuslääkkeitä.

– Mistä ne verikokeiden tulokset nyt tähän hätään saadaan selville? ihmettelin.

– Ne löytyvät Kanta.fi:stä, johon päästään isän pankkitunnuksilla. Olen muutaman kerran katsonut tuloksia

yhdessä hänen kanssaan. Se ei ole mikään ongelma. Sieltä löytyy kaikki koetulokset ja viitearvot.

Juuri kun tytär oli ehtinyt tämän sanoa, hänen isänsä tuli olohuoneeseen.

– Ai, sinulla onkin vieraita, hän sanoi ja katsoi tyttäremme uteliaan näköisenä, mutta jatkoi sitten hetken kulluttua:

– No se oli leikkiä, kyllä minä sinut tunnen, sinähän olet minun tyttäreni, jolloin kaikki aloimme nauraa. Minä ja tyttäreni huojentuneina. Tilanne ei ollut ainakaan pahentunut edellisen yön aikana.

Tytär laittoi isälleen puuroa ja tämän syödessä laitoin meille kaikille kahvia. Juttelimme niitä näitä ja ihmettelimme, miten se jaksaa sataa joka päivä.

Aamupalan jälkeen menimme istumaan olohuoneeseen. Sanoin miehelle:

– Istupa sinä vaihteeksi tähän nojatuoliin ja vilkaisin samalla merkitsevästi tyttäreeni.

Mies istuutui, nojatuolikin oli hänelle tuttu. Se on pariin kertaan mekanismiltaan korjattu Kukkapuron kuuluisa tuoli.

Tyttäreni istui viereeni sohvan nurkkaan lähelle isäänsä ja tavanomaisella, leppoisalla äänellään kysyi isältään, ikään kuin vain jotain sanoakseen:

– Sanos muuten, onko mielesi tullut mitään uudempiä yksityiskohtia aikaisemmasta elämästäsi?

– No en tiedä... suoraan sanottuna en ole yrittänyt väkisin pinnistelemällä saada muistia toimimaan. Arvaan, että siitä ei olisi mitään hyötyä. Muistikuvat palaavat mieleen, jos ovat palatakseen, tavallaan assosiaatioina, jonkin toisen esillä tai käsillä olevan asian yhteydessä... sitten hän jatkoi:

– Mutta itse asiassa herättyäni muistin yhden asian, joka ei voi olla hirveän vanha. Ulkoa kuului ääni, joka

muistutti ison porakoneen ääntä. Olisiko asfalttia tai betonia porattu jossain lähetyvillä. Silloin muistin, että olin ollut kallonporauksessa joskus aikoja sitten.

– Minulle oli jostain syystä syntynyt subduraali hematooma — kas kun muistin terminkin — se on päässä kovakalvon alla oleva mustelma tai oikeammin sanottuna sinne kertyy verta. Verenohennuslääkitys lisää hematooman riskiä.

– Hematooma voi aiheuttaa monenmoisia seurauksia aivan siitä riippuen, mitä kohtaa aivoista kasautuva veri alkaa painaa. Seurauksena voi olla koveneva päänsärky, huimauskohtauksia tai jopa halvaantumisen oireet.

– Kallonporaus on näin äkikseen kerrottuna hurjan tuntuinen tapahtuma. Siinä porataan paikallispuudutuksessa päähän sormen mentävä reikä, josta veri huuhdellaan pois. Toimenpide ei koske lainkaan mutta porauksesta syntyvä ääni on valtava. Sen muistaa lopun ikänsä... jopa minä muistan sen.

– Porauskerä, jonka muistan jätti päähän kaksi kuoppaa, kummallekin puolen päätä, tunnustele vaikka, sanoo mies tyttärelle ja kallistaa päätään.

Tytär tunnustelee, kuopat todella löytyvät. Ne tuntuvat selvästi vielä vuosikymmenien jälkeenkin. Samalla tytär katselee päätä muutenkin ja leikillään etsii lisää kuoppia. Molemmilla on hauskaa.

– Onko sinulla päänsärkyä noiden kuoppien takia tai jostain muusta syystä? kysyy tytär viattomasti.

– Ei ole. Minulla itse asiassa on hyvin harvoin päänsärkyä, jos nyt oikein muistan.

– Mutta nyt muistin aivan yllättäen pienen anekdootin, joka liittyy tähän kallonporaukseen. Kerronpa sen kun se jostain syystä tuli mieleen.

– Kun olin porauksen jälkeen Neurokirurgian klinikan potilasosastolla toipumassa juttelin erään varttuneemman

mukavan hoitajan kanssa. Sanoin hänelle, että nyt kun kusi on valutettu päästä pois, siitä saattaa työpaikalla tulla vakavia seurauksia.

– Töihin palattuani olen iloinen ja ystävällinen. Suukottelen ja halailen naispuolisia työntekijöitä, jotka nopeasti tympääntyvät ja lopulta sanovat, että etkö sinä voisi olla se oma vittumainen itsesi, joka sinä aina olet ollut.

Nauroimme tälle jutulle ja mies nauroi niin, että meinasi tukehtua. Hän oli varmaankin kertonut tätä lukematomia kertoja sopivissa ja joskus sopimattomissakin tilanteissa tutuilleen ja harvoille ystävilleen.

Keskustelu ja jutun kertominen olivat ilmiselvästi rassistaneet miestä. Panin levyn soiman ja istuimme hyvän aikaa hiljaa.

Sitten mies nousi seisomaan ja alkoi kävellä olohuoneessa edes takaisin. Pitkä yhtäjaksoinen istuminen ei ollut selvästikään hänelle hyväksi. Jostain syystä hänen huomionsa kiinnittyi hyllyyn, jonka päällä on joukko valokuvia. Hän tunnisti tyttärensä ylioppilaskuvan mutta ilmeisesti ei juurikaan muiden kuvia.

– Ketä kaikkia tässä on? hän kysyi.

– Siinä on pääasiassa minun lapsiani ja heidän lapsiaan sekä lisäksi serkkujani ja heidän lapsiaan. Sanoi tytär ja jatkoi:

– Siis äidinpuoleisia serkkuja, sinähän olet ainoa lapsi, hän sanoi isälleen.

– Onko minulla muuten muita lapsia? kysyi mies yllättäen. Johon tytär vastasi:

– Sinulla on toinen tytär toisesta avioliitosta, siis minun sisarpuoleni.

– Siitäkään on nyt muista mitään... valitettavasti, sanoi mies. – Onko hänkin tohtori, niinkuin me kaksi?

– Ei, hän on kirjailija, itse asiassa tunnettu kirjailija, sanoi tytär.

– Vai niin... sehän... on hieno, todella hieno asia. Eipä olisi uskonut. Mitähän yllätyksiä vielä ehdinkään kuulla, jos aikaa riittää.

– Kuules isi, sanoi tytär. – Voisin pyytää tätä kirjailijaa tänne lyhyelle vierailulle. En tiedä olisiko hänellä aikaa, mutta voisin ainakin yrittää.

– Sehän saattaisi... olla... mukavaa, sanoi mies.

Jonkin ajan kuluttua laitoin ruuan. Mies söi hyvin vähän vaikka sanoikin ruuan olevan erittäin hyvää.

Ruokailun jälkeen mies lepäili huoneessaan pari tuntia, jolloin oli vuorossa iltapäiväkahvi. Kahvin jälkeen tytär lähti asioilleen. Seuravan päivän ohjelmasta oli kaikessa hiljaisuudessa sovittu. Michelle ei asiasta oltu kerrottu mitään.

Iltapäivä ja ilta kuluivat hiljaisesti ja rauhallisesti. Mies oli selvästi virkeimmillään aamupäivällä pitkän nukkumisen jälkeen. Iltapäivisin ja varsinkin iltaisin hän oli erittäin väsynyt.

Ohjelma sopi minulle hyvin. Olen tottunut olemaan yksin. Luen paljon ja kuuntelen musiikkia. Televisio ei juurikaan kiinnosta.

Torstai

Tytär oli jälleen tulossa puolen päivän tienoilla. Tällä kertaa hän ei tulisi yksin. Hänen mukanaan tulisi neurologi, joka oli tyttären pitkäaikainen ystävä kuoroajoilta. En ollut osannut päättää olisiko miehelle pitänyt kertoa etukäteen neurologin tulosta ja pitäisikö tyttären mukana tuleva vieras edes esitellä neurologiksi. Tytär saisi päättää.

Vieraat saapuivat, jättivät päällystakit eteisen naulakoon ja tulivat olohuoneeseen.

– Hei isi, sanoi tytär ja jatkoi heti perään:

– Tässä on minun pitkäaikainen ystäni, joka toimii Jorvin sairaalassa neurologina. Hän lupautui poikkeuksellisesti tulemaan ”kotikäynnille”, joita lääkärit eivät enää nykyisin juurikaan harrasta. Hän ei aio mitenkään kiusata sinua, hän pikemminkin kuuntelee meidän muiden keskustelua.

Mies kätteli vieraan ja istuimme kaikki olohuoneen matalan pöydän ympärille, mies ja tytär sohvalle, minä ja vieras nojatuoleihin.

– Sinähän taisit käydä täällä muutaman kerran silloin, kun vielä lauloimme Tapiolan kuorossa, muistanko oikein? kysyy tytär.

– Se on aivan totta, sanoo vieras. – Muistan tämän olohuoneen oikein hyvin, teillä oli jo silloin paljon kirjoja. Nyt näyttäisi olevan vielä enemmän.

Istuimme hetken hiljaa. Mies kohensi asentoaan ja alkoi pienen empimisen jälkeen puhua.

– Olen hyvin tietoinen siitä, että minulla on muistinmenetys. Ei se sinänsä vaivaa, jos vaivoilla tarkoitetaan särkyjä ja vastaavia. Mutta on se tietenkin kiusallista, kun tietää, että toiset tietävät ja muistavat asioita, jotka minunkin pitäisi muistaa.

Mies istui sen jälkeen taas hetken hiljaa ja sitten ikään kuin havahtui.

– Sinä siis olet Jorvin sairaalan neurologi. Siitä tulikin mieleen yht’äkkiä eräs tapahtuma, joka liittyy silloin päässäni olleeseen hematoomaan. Muistaakseni kerroin siitä eilen kun istuimme tässä samalla tavalla pöydän ympärillä.

– Olin kaatunut kotipihalla roskahuoneen vieressä olevaan rinteeseen ja lyönyt pääni. Se aiheutti hematooman muodostumisen, jota Jorvissa tutkittiin muutaman päivän kuluttua mutta asialle ei tehty silloin mitään. Muutaman viikon kuluttua se melkein halvaannutti toisen jalan.

– Tulin Jorvin päivystykseen, jossa otettiin uusi TT-kuva. Olo oli aika vaivalloinen, kun sängyssä ei kunnolla enää pystynyt kääntymään ja syöminenkin oli vaikeaa, kun toinen käsi ei oikein totellut.

– Tulokset tulivat jonkin ajan kuluttua. Neurologian osaston johtava lääkäri tuli vuoteeni viereen ja sanoi:

– Hematooma on levinnyt laajalle alueelle, olen pahoillani.

– Sen jälkeen hän pyörähti kantapäällään ympäri ja poistui. Hän oli vähäpuheisin lääkäri mitä koskaan olen tavannut. Onneksi olin käynyt kallonporauksessa jo kerran aikaisemmin — nyt muistinkin sen. Tiesin, että seuraavaksi minut siirrettäisiin Neurokirurgian klinikalle ja tiesin mitä siellä oli odotettavissa.

– Taidanpa tietää, kuka lääkäri on ollut asialla. Hän jäi jo vuosia sitten eläkkeelle. Sinä et suinkaan ole ainoa potilas, joka joutui nauttimaan hänen ”puheliaisuudetaan”, sanoi vieras hymyillen.

Istuimme vähän aikaa ääneti. Sitten mies havahtui uudelleen.

– Yht’äkkiä tuli mieleeni, että siellä Neurokirurgian klinikalla tapasin ilmi elävän Miss Ratchedin, sehän on siitä elokuvasta... siitä Käenpesästä...

– Yksi lensi yli käenpesän, auttoi vieraamme.

– Juuri siitä... ja siinä on pääosassa se... Jack

– Jack Nicholson, auttoi jälleen vieraamme.

– Aivan oikein, nimet tahtovat unohtua. Taitaa kuulua teillä opintoihin... tämä Käenpesä.

– No melkeinpä. Kaikki sen joka tapauksessa ovat nähneet.

– Niin, siitä Rachedistä, jatkoi mies. – Minut vietiin illalla ambulanssilla Neurokirurgian klinikalle, jossa muuten oli tilaisuus kädestä pitäen tervehtiä Suomen kautta aikojen kuuluisinta aivokirurgia. Hän oli tullut juttelemaan viereisessä sängyssä olleen potilaansa kanssa, joka oli tarkoitus leikata muutamaa tuntia myöhemmin. Minä olin istunut sänkyyni laidalla juttelemassa tämän samaisen potilaan kanssa ja kun kirurgi tuli, hän kätteli meidät molemmat.

– Tämä tapahtui klinikalta kotiutumisen päivänä, joten kyseistä potilasta en siellä enää ehtinyt tavata. Toivottavasti kaikki meni hyvin. Sanoinkin hänelle — huolisaa kun oli — että hän ei voisi koko maailmasta löytää parempaa kirurgia.

– No mutta... takaisin siihen klinikalle tuloon. Minut tuotiin ambulanssilla Jorvista Hesperian sairaalan jonkinlaiseen vastaanottopisteeseen. Jos oikein ymmärsin, se oli yhteinen vastaanotto useille eri klinikoille. Siellä oli eri-

koinen hämärä valaistus, kirkasta yleisvalaistusta ei ollut. Jokainen potilas ole vihreillä — niin muistelen — verhoilla eristettu huolellisesti toisista potilaista.

– Luonani oli suurimman osan ajasta miespuolinen hoitaja, joka jutteli koko ajan. Jälkeenpäin ymmärsin, että järjestelmä oli varautunut hätäleikkaukseen, jos tilanne olisi sitä vaatinut. Myös lääkäri kävi puheillani. Niinä tai titteliä en sattunut näkemään. Lääkäri sanoi, että iltalääkkeet saisin osastolla. Kun kysyin, että saanhan varmasti nukahtamislääkkeen, yöstä tulisi muuten pitkä, lääkäri sanoi, että ilman muuta, pyydät vain hoitajalta.

– Kun minut tuotiin osastolle, se oli aivan täynnä ja sen vuoksi sänkyäni sijoitettiin sen yön ajaksi liinavaatevarastoon. Kun hoitaja tuli — tämä Miss Ratched, kuten pian kävi ilmi — pyysin ensimmäisenä iltapalaa ja iltalääkkeitä. Hän lupasi iltapalan mutta sanoi että lääkkeethän oli jo annettu. Pienen kinastelun jälkeen hän kuitenkin suostui tuomaan lääkkeet. Pyysin samalla nukahtamislääkettä, mutta siihen hän sanoi päättäväisesti, että se on mahdotonta. Potilaan tulisi ehdottomasti olla hereillä siinä operaatiossa, joka minulle tehtäisiin.

– Miss Ratched ei todellakaan tuonut nukahtamislääkettä. Yö oli pitkä. Liinavaatevarastossa ei käynyt ketään koko yön aikana. Jos sängyn vieressä olisikin ollut hälytysnappi, en olisi kyennyt sitä käyttämään. Kääntyminen kyljeltä toiselle vaati huolellisen suunnittelun ja kääntymiseen meni aikaa ainakin 10 minuuttia.

– Leikkausta seuraavana päivänä lääkärin aamukierrolle osui sattumoisin sama lääkäri, jonka kanssa olin jutellut tuloiltana. Hän oli neurokirurgi, eli yksi leikkaavista lääkäreistä. Sanoin hänelle, että hoitaja ei ollut antanut nukahtamislääkettä ja perusteluna oli, että potilaan pitäisi olla hereillä operaation aikana. Siihen kirurgi sanoi, että ilman muuta nukahtamislääke olisi pitänyt antaa. Ei

siihen ollut mitään estettä.

– Operaation aikana olin itsekin tullut täysin vakuutuneeksi siitä, että sitkeäunisinkin potilas pysyy varmasti hereillä ilman ponnistelua.

– Jonkin ajan kuluttua Miss Ratched tuli päivävuoroon ja aikanaan siihenkin huoneeseen, jossa minä olin muiden potilaiden kanssa. Sanoin hänelle, että lääkärikierrolla oli ollut neurokirurgi, joka oli minulle luvannut nukahtamislääkkeen ja että hän oli edelleenkin sitä mieltä, että lääke olisi pitänyt antaa. Siihen Miss Ratched sanoi lyhyesti:

– Me täällä osastolla tiedämme nämä asiat paremmin, jonka jälkeen hän hymyili ilkeästi ja poistui.

Mies istuu vähän aikaa hiljaa ja sitten ikään kuin herää tarinastaan ja sanoo hiukan hämmentyneenä:

– No mutta... kylläpä minä innostuin jaarittelemaan, te varmaankin olette jo vaipumassa uneen.

– Ei suinkaan, sanoi vieras. – Se oli todella mielenkiintoista. Yllättävää, että niinkin korkeatasoisessa laitoksessa on ollut kertomasi kaltaisia hoitajia.

Keskustelimme vielä hyvän aikaa elokuvista, kirjallisuudesta ja musiikista, jotka kaikki olivat olleet miehelle hyvin läheisiä koko hänen elämänsä ajan. Mies otti keskusteluun osaa aktiivisesti ja asiantuntevasti. Nimiä koskeva muistamattomuuskin näytti väistyvät keskustelun edetessä

Keskustelun lopulla, kun mies jo alkoi osoittaa väsymisen merkkejä, vieras palasi vielä alussa kuulemaansa asiaan ja kysyi:

– Mikä muuten jäi päällimmäisenä mieleesi kertomastasi Jorvissa käynnistä?

– Täydellinen empatian puute, mies sanoi heti ja osoitti muistavansa keskustelun kulun.

Vähän ajan kuluttua mies valitteli väsymystään, hyvästeli vieraan ja poistui huoneeseensa.

Keskustelimme hiljaisella äänellä vielä jonkin aikaa. Neurologi sanoi:

– Muistinmenetys on aivan selvästi trauman aiheuttama. Uskon, että muisti palaa hyvin pian.

– On kuitenkin toinen asia, josta on tarpeen mainita, hän jatkaa ja kohdistaa sanansa erityisesti tyttärelle.

– Isälläsi on minun käsitykseni mukaan käynnissä eräänlainen henkis-fyysinen shutdown.

– Jokin hänen sisimmässään on päättänyt ajaa alas kaikki elämän ylläpitämiseen tarvittavat toiminnot. Siitä johtuu hänen ruokahaluttomuutensa. Vastaavasti jokin hänen henkisellä puolellaan on hyväksynyt tämän väistämättömänä tosiasiana. Siihen ei ole lääkitystä.

– Miten pitkään... yritti tytär kysyä.

– Siitä en halua esittää mitään arvauksia, sanoi vieras.

Sen jälkeen he menivät eteiseen, pukivat ylleen ulkovaattensa ja lähtivät yhdessä. Tytär veisi autollaan vieraansa takaisin.

Illalla keskustelin tyttären kanssa puhelimesta kulu-neesta päivästä. Olimme kumpikin omalla tahollamme päätyneet hiukan saman tapaiseen tulokseen kuin minkä vieraamme päivällä esitti.

Perjantai

Perjantaille oli alustavasti sovittu tapaaminen miehen nuoremman tyttären kanssa. Ei ollut ollenkaan varmaa toteutuisiko tapaaminen lainkaan. Se selviäisi lopullisesti vasta aamupäivän aikana. Oma tyttäreni hakisi autollaan sisarpuolensa ja he tulisivat puolen päivän jälkeen. Tai sitten tyttäreni tulisi yksin.

Joka tapauksessa oli sovittu, että mitään tarjoilua ei järjestetä.

Meillä olisi periaatteessa ollut koko aamupäivä aikaa keskustella mutta mies vaikutti väsyneeltä ja haluttomalta puhumaan juuri mistään. Olin sanonut aamukahvilla miehelle mahdollisesta vierailusta. Ehkä tulossa oleva tapaaminen ahdisti häntä. Vaikea sanoa, mutta ei sitä voinut kysyäkään.

Pistin soimaan musiikkia, josta tiesin miehen pitävän. Minulla oli tallella vielä suuri joukko LP-levyjä ja toimiva levysoitin. Valtaosa levyistä on miehen ostamia ja joko osituksessa minulle jääneitä tai miehen myöhemmin lahjoittamia.

Olisi minulla ollut uudempiakin levyjä, itse hankkimiani, mutta en lainkaan osannut päätellä pitäisikö mies niistä. Panin soimaan Mozartin pianokonserton. Se ainakin oli varma valinta.

Mies katseli kirjahyllyjäni, taas kerran. Kirjoja on todella paljon. Niistäkin on osa jo osituksessa minulle

jääneitä. Sitten on suuri määrä kirjoja, jotka miehen avioerojen ja muuttojen yhteydessä oli pitänyt poistaa hänen kirjastostaan pienempiin asuntoihin muuttamisten takia. Kirjat olivat tyttäreni kautta kulkeutuneet minulle.

Hän otti jonkin tutun näköisen kirjan käteensä, löysi kannen sisäpuolelta oman nimensä ja vuosiluvun. Se sai hänet mietteliääksi. Hän istuutui lukemaan kirjaa mutta ei jaksanut lukea muutamaa sivua pidemmälle. Niin oli käynyt joka kerran kun hän oli yrittänyt lukea.

Laitoin ruuan tavallista aikaisemmin. Ehdimme ruokailla kaikessa rauhassa ennen vierailua. Mies söi hyvin vähän.

– Eikö ruoka maistu? kysyin. – Minähän en ole mikään mestarikokki.

– Tämä on todella hyvää, ei tässä ole mitään vikaa. Ruoka vain ei jostain syystä nyt maistu. Tuntuu kuin sisällä olisi jokin, joka ei juuri nyt hyväksy syömistä, en tiedä mistä se johtuu.

– Ei se haittaa mitään, pistän loput jääkaappiin, sanoin. – Tästä jää meille molemmille reilusti huomisen ateria. Sunnuntaina laitan jotain parempaa. Silloin tyttärenme tulee jälleen käymään.

Hiukan puolenpäivän jälkeen kuulin kun auto tulee pihamaalle. Nousin parvekkeelle katsomaan ja näin, että tyttäreni on tullut sisarpuolensa kanssa. Tätä en muistamani mukaan ollut tavannut koskaan. Hän on viitisen-toista vuotta tytärtäni nuorempi.

Miehen nuorempi tytär on tunnettu kirjailija, jonka teoksia on käännetty useille kielille. Erityisen tunnettu hän on siitä, että hän karttaa julkisuutta. Hänestä ei ole koskaan haastatteluja naisten lehdissä.

Hän ei anna lainkaan haastatteluja edes radiolle tai televisiolle. Hän kommunikoi muun maailman kanssa

pelkästään kirjoittamalla. Hänen perhe-elämästään ei tiedetä mitään. Kukaan ei ole päässyt katsomaan.

Ajattelin edessä olevaa tapaamista. Pidin sen toteutumista erittäin hyvänä asiana ja olin kiitollinen siitä, että tytär oli onnistunut houkuttelemaan sisarpuolensa tähän tapaamiseen, joka saattaisi jäädä viimeiseksi.

Tapaamisen taustalla oli se merkillinen tosiasia, — tästä olin vasta aivan äskettäin kuullut tyttäreltäni — että mies ei ollut tavannut nuorempaa tyttärtään moneen vuosikymmeneen. Viimeisimmän kerran hän oli nähnyt hänet pikkutyttönä. Tiesin kuitenkin, että he olivat olleet harvakkossa mutta kuitenkin suhteellisen säännöllisessä kirjeenvaihdossa sähköpostin välityksellä. Mutta vasta sitten kun tyttärestä oli jo tullut aikuinen.

Mies oli siis ollut huono isä... tai rehellisempää on sanoa, että hän oli ollut kummallekin tyttärelleen vain biologinen isä. Hän ei ollut läsnä kummankaan lapsensa elämässä kouluaikana ja nuoruuden vaikeina vuosina — siis silloin kun lapset olisivat isäänsä kaikkein kipeimmin kaivanneet.

Osaselityksenä miehen käyttäytymiselle saattoi olla seikka, josta itsekin tiesin jotain mutta josta olin kuullut tarkemmin tyttäreltäni. Miehen oma isä oli aikanaan ollut hyvin lahjakas ja monipuolinen sekä älyllisesti että liikunnallisesti. Hänestä oli myöhemmin tullut kirjailija. Mies taas oli sairastellut lapsena paljon, hänestä ei olisi ollut maatilan jatkajaksi.

Isänsä mielestä hän oli suoranainen surkimus. Ei tuosta perkeleestä tule ihtensä elättäjää, oli miehen isä sanonut.

Mies oli koulun jälkeen opiskellut, valmistunut ja ollut pitkään työelämässä mukana. Avioliitot olivat päättyneet riitoihin ja vaikeat eroprosessit olivat osaltaan vaikuttaneet siihen, että mies vieraantui kasvuikäisistä lapsistaan.

Viimeisimmät vuosikymmenet mies oli asunut yksin — oivallettuaan lopultakin, että se oli ainoa hänelle sovelias asumisen tapa — näin kertoi tyttäreni hänen sanoneen. Ja lisänsä vielä, että jos hän joutuisi elämään elämänsä uudellen, hän ei menisi koskaan naimisiin eikä hankkisi koskaan lapsia.

Miehen omat johtopäätökset lapsuudestaan ja koko elämästään olivat siten hyvin karut. Hänen mielestään hänen isänsä olisi tehnyt oikein, jos olisi tehnyt hänelle saman, mikä tehtiin ylimääräisille kissanpennuille: tartutaan lujalla otteella takajaloista ja lyödään pää betonista valettujen tupaan vievien portaitten terävään reunaan.

Sillä tavoin maailmasta olisi ainakin hänen osaltaan tullut parempi paikka elää.

Minä en ollut koskaan halunnut jyrkästi tuomita miehen edesottamuksia. Vuodet avioeron jälkeen olivat olleet monella tavoin vaikeita. Mutta kun katsoin menneitä vuosia korkean iän suomalaiselta näköalapaikalta ajattelin, että lopullinen saldo tulisi kaikesta huolimatta olemaan positiivinen.

Miehen alulle panemat lapset olivat lahjakkaita ja olivat lahjojaan myös käyttäneet — sekä omaksi edukseen että koko yhteiskunnan hyväksi. Ja sitten olivat lapsenlapset, jotka erityisesti minulle itselleni olivat todellinen aarre.

Loppujen lopuksi miehen panos, vaikka se olikin ollut hyvin pieni, oli koitunut lasten välityksellä onneksi ja siunaukseksi.

Sitten saapui tyttääremme sisarpuolensa kanssa. He heittivät takkinsa eteisen vaatenaulakkoon ja tulivat olohuoneeseen. Mies kätteli nuorempaa tytärtään ja sanoi hiukan hymyillen:

– Siitä on tainnut mennä muutamia vuosia, kun viimeksi tapasimme. Jos oikein muistan, tuorein minulla oleva valokuva sinusta on otettu muutamaa vuotta ennen peruskouluun menoa.

– Mentäisiinkö tuonne minun nykyiseen toimistooni.

Mies istui tyttärensä kanssa pienessä huoneessaan parisen tuntia. Minä olin oman tyttäreni kanssa olohuoneessa, jonne emme kuulleet mahdollisesta keskustelusta mitään. Annoimme lisäksi radion olla auki, jotta tapaaminen sujuisi ilman häiriöitä.

Kun tapaaminen päättyi, mies jäi istumaan huoneeseensa. Hänen tyttärensä tuli olohuoneeseen hyvästelemään minut.

– Missä kunnossa hän vaikutti olevan, saitteko keskusteltua? kysyin, vaikka ei olisi ehkä pitänyt.

– Itse asiassa emme keskustelleet juuri lainkaan. Olimme käyneet tarpeellisiksi katsomiamme keskusteluja sähköpostin välityksellä aivan viime päiviin saakka. Sen vuoksi mitään ajankohtaista sanottavaa ei ollut, hän sanoi ja jatkoi:

– Kun tiesin jo etukäteen tilanteen, otin mukaan ensimmäiseksi julkaisemani romaanin. Luin siitä pitkiä katkelmia niin, että koko kirja tuli oikeastaan läpikäydyksi.

– Sanoiko isäsi jotain? kysyi tyttäreni.

– Hän sanoi, että se on erittäin hyvin kirjoitettu. Ja sitten hän sanoi tarkemmin montakin asiaa, jotka olivat aivan sanatarkasti hänen sähköpostistaan, jossa hän ensimmäistä kertaa kommentoi tätä tekstiäni. Muistan nuolauseet ulkoa, sillä ne olivat hyvin tärkeitä — silloin aikoihin. Siitähän on aikaa jo vaikka kuinka monta vuotta.

Sitten molemmat tyttäret menivät eteiseen pukemaan takkejaan. Tyttäreni veisi hänet takaisin kotiinsa. Ennen lähtöä miehen tytär tuli vielä olohuoneen kulmalle sanomaan:

– Saatan olla väärässä mutta vaikuttaa siltä, että muisti saattaisi olla palaamassa.

Sen jälkeen he poistuivat ja kuulin vähän ajan kuluttua auton käynnistyvän pihamaalla.

Menin keittiöön laittamaan iltapäiväkahvia. Kurkistin miehen huoneeseen. Hän makasi sängyn päällä kasvot seinään päin. En kysynyt mitään. Tarjoaisin hänelle kahvia vähän myöhemmin.

Mies joi jonkin ajan kuluttua kupillisen kahvia mutta ei puhunut mitään. Kahvin jälkeen hän meni huoneeseensa, kävi sängyn päälle pitkäkseen ja kenties nukahti tai muutoin vain lepäili. Tapaaminen nuoremman tyttären kanssa oli ehkä ollut henkisesti rasittava.

Illalla mies joi kupillisen teetä ja suostui syömään vain pienen leipäpalasen. Korvapuusteihin hän ei suostunut koskemaan, vaikka tiesin tyttären kertomuksista, että mies on paistanut niitä säännöllisesti itsekin ja että hän mielellään maisteli toisten tekemiä ikään kuin vertaillakseen.

Päivä oli omalla tavallaan ollut rasittava minullekin. Menimme kumpikin aikaisin nukkumaan.

Lauantai

Lauantaina lähdin kauppaan heti aamulla. Minusta oli mukavampaa käydä kaupassa sellaiseen aikaan, kun siellä ei ollut tungosta. Tein ennen kauppaan menoa lyhyen kävelylenkin tyhjä ostokassi kainalossa. Sää oli selvästi parempi kuin aikoihin.

Olin juuri tullut kaupasta, vienyt viikonloppuostokset keittiöön ja asetellut oikeille paikoilleen, kun kuulin olohuoneesta jotain käheällä äänellä sanottua. Mies oli ilmeisesti hereillä.

– Odota vähän, tulen aivan pian!

Kun tulin olohuoneeseen, mies istui sohvan nurkassa ja hänen kasvoillaan oli tavallista valppaampi ilme.

– Kuinka kauan minä olen ollut täällä? mies kysyi. Hänen muistinsa oli mitä ilmeisimmin palannut, ainakin suurimmaksi osaksi.

– Viikon verran, sanoin minä ja kävin nojatuoliin istumaan. Sillä tavoin olimme vuosikymmeniä sitten istuneet monet kerrat.

– Olenko minä... ollut... hankala? hän kysyi katkeilevalla äänellä. Sanat tulivat vaivalloisesti, vaikka hän vaikuttanut valppaalta ja täysijärkiseltä.

– Et lainkaan. Kaikki on mennyt oikein hyvin ja meillä on hetkittäin ollut hauskaakin, kun olemme yrittäneet muistella menneitä.

– Mistäs nämä vaatteet ja lääkkeet ja kaikki muu? hän jatkoi utelemistaan.

– Tyttäreemme haki ne asunnostasi heti seuraavana päivänä, kun olit tullut tänne.

– Entäs rahat, olenko minä velkaa sinulle?

– Et todellakaan. Asunnostasi löytyi raha-asioistasi, lääkkeistä ja kaikesta muustakin aivan täsmälliset ohjeet, jotka olit jo vuosia sitten näyttänyt tyttarellemme. Käytimme sinun pankkikorttiasi. Eläkkeesi on paljon parempi kuin minun ja sen vuoksi mistään ei ole ollut puutetta.

Mies oli pitkän aikaa hiljaa ja ilmeestä näki, että hän pohti kuumeisesti kaikenlaisia mieltään askarruttavia asioita.

Olisin halunnut tietää, mitä edellisen päivän tapaamisessa tapahtui ja mistä he olivat keskustelleet. En kuitenkaan pystynyt muotoilemaan ainoataan järjellistä ja riittävän hellävaraista kysymystä. Tapaaminen saattaisi jäädä meille sivullisille salaisuudeksi ikuisiksi ajoiksi.

Kenties oli mahdollista, että miehen tytär kirjoittaisi tapaamisesta jossakin tulevaisuudessa ilmestyvistä kirjoistaan. Ehkä hän pystyisi kirjoittamaan tapaamisesta vasta sitten, kun hän olisi saman ikäinen kuin isänsä nyt.

– Olenko minä yrittänyt... ymmärräthän? kysyi mies.

Käsitin heti, että hän tarkoitti avioelämään kuuluvaa kanssakäymistä.

– Et kertaakaan. Sinä olet ollut todellinen herrasmies, sanon hymyillen.

Sen jälkeen hän oli jälleen hiljaa pitkän aikaa. Hän yritti monta kertaa sanoa jotain ääneen, mutta se ei onnistunut. Sisäisestä ja päällekin näkyvästä kamppailusta saattoi päätellä, että oltiin lähestymässä asioita, joiden sanominen saattaisi olla liikaa hänen voimilleen.

Istuin kaikessa rauhassa. En sanonut mitään, katselin rauhallisesti vastapäisestä ikkunasta ulos. Luotin siihen, että hän saisi asiansa sanottua sitten, kun olisi siihen valmis. Meillä oli aikaa.

Lopulta hän sanoi vapisevalla äänellä:

– Annatko anteeksi... kaiken mitä...?

Siihen ääni sortui, voimat eivät riittäneet enempään. Entinen mieheni ei tietämäni mukaan ollut koskaan itkenyt ja kaikesta päätellen hän aikoi viedä urakkansa loppuun samalla tavalla.

– Minä annoin anteeksi jo vuosikymmeniä sitten, siitä hän on jo niin pitkä aika. Sitäpaitsi sinä olit hyvä isä tyttarellemme... varsinkin nyt parin viimeisimmän vuosikymmenen aikana. Aikaisemmista vuosikymmenistä en sanonut mitään.

Jälleen pitkä hiljaisuus. Sisäinen kamppailu jatkui. Sanottavaa olisi ilmeisesti ollut paljonkin, mutta voimat eivät siihen enää riittäneet.

– Kiitos tästä ajasta... ja kaikesta...

Pitkä hiljaisuus.

– Taidan mennä vähän lepäämään... väsyttää...

Hän käveli selkä kumarassa keittiön vieressä olevaan pieneen makuuhuoneeseen. Se oli ollut tyttäremme huone monien vuosien ajan. Siellä oli asunut myös tyttäremme poika opiskeluaikanaan.

Istuin pitkän aikaa olohuoneen nojatuolissa ja mietin menneitä. Jonkin ajan kuluttua havahduin hiljaiseen äännähdykseen, joka kuului keittiön suunnasta. Tosiaanakin, alkaisi itse asiassa olla jo kahviaika.

Nousin ylös, kävelin keittiön ovelle mutta päätin kuitenkin ensin kurkistaa pieneen makuuhuoneeseen.

Entinen mieheni makaa kyljellään liikkumatta, silmät ovat auki ja toinen käsi on koholla. Hän on kuollut.

Katselen häntä vielä vähän aikaa, hän ei todellakaan hengitä ja on aivan liikkumaton.

Menen keittiöön ja katselen pitkän aikaa ikkunasta ulos. Sitten otan puhelimen ja soitan tyttärelle.

– Sinun isäsi on nyt kuollut, hän kuoli aivan rauhallisesti.

– Tulen sinne heti. Äiti, minä hoidan kaiken, sanoo tytär.

Katson vielä kerran liikkumatonta ruumista.

Näin on päättynyt paljon ristiriitoja sisältänyt vanhan miehen elämä...

... sovintoon?